

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Гарант освітньої програми
Наталія Вернюк
“ 20 ” 08 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

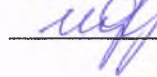
ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ

Освітній рівень:	<i>перший (бакалаврський)</i>
Галузь знань:	<u><i>D «Бізнес, адміністрування та право»</i></u>
Спеціальність:	<u><i>D3 «Менеджмент»</i></u>
Освітня програма:	<u><i>«Менеджмент»</i></u>
Факультет:	<u><i>менеджменту</i></u>

Умань – 2025 р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Основи економічної науки» для здобувачів вищої освіти спеціальності D3 «Менеджмент», освітньої програми «Менеджмент». Умань: Уманський НУС, 2025 р. 34 с.

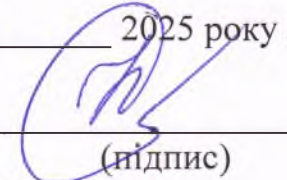
Розробники: д.е.н., професор кафедри менеджменту

 Новак І.М.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри менеджменту.

Протокол від “20” 08 2025 року № 1

Завідувач кафедри _____

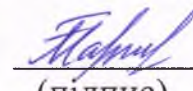

(підпис)

(Вернюк Н.О.)
(прізвище та ініціали)

“20” 08 2025 року

Схвалено методичною комісією факультету менеджменту

Протокол від “20” 08 2025 року № 1

“20” 08 2025 року Голова (Гоме́нюк М. О.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень, назва освітньої програми	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – <u>10,5</u>	Галузь знань <u>D «Бізнес, адміністрування та право»</u>	Обов'язкова	
Модулів - 1	Спеціальність: <u>D3 «Менеджмент»</u> Освітній рівень: <u>перший (бакалаврський)</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		2-й	
Загальна кількість годин – <u>315</u>		Семестр	
	3-4-й		
Тижневих годин для денної форми навчання: <i>аудиторних – 3,5 самостійної роботи студента – 5,0</i>	Освітня програма: <u>«Менеджмент»</u>	Лекції	
		68 год.	18 год.
		Практичні, семінарські	
		72 год.	12 год.
		Самостійна робота	
		175 год.	285 год.
		Вид контролю: екзамен	

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча програма навчальної дисципліни «Основи економічної науки» розроблена відповідно до Положення про методичне забезпечення освітнього процесу в Уманському національному університеті садівництва, затвердженого Вченою радою від 11.07.2024 р. Протокол №8. Навчальна дисципліна «Основи економічної науки» належить до обов'язкових дисциплін, вивчення яких передбачено освітньою програмою «Менеджмент» підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю Д 3 «Менеджмент» галузі знань Д «Бізнес, адміністрування та право».

В курсі «Основи економічної науки» на основі узагальнення фундаментальних надбань світової економічної думки і практики господарювання розглядаються основні питання економічної теорії – загальні основи соціально-економічного розвитку суспільства, товарного виробництва і ринкової економіки, теоретичні основи мікро- та макроекономіки, світового господарства та міжнародних економічних відносин.

Мета вивчення дисципліни – набуття майбутніми фахівцями ґрунтовних економічних знань, формування у них логіки економічного мислення і економічної культури, навчання їх базовим методам пізнання і аналізу економічних процесів, вмінню приймати обґрунтовані рішення з приводу економічних проблем, пов'язаних з їхньою економічною діяльністю.

Завдання дисципліни – набуття належних навичок раціональної економічної поведінки, виходячи з концептуальних основ ринкової економіки, розуміння особливостей функціонування сучасних ринків та утворення цін на послуги праці, капіталу, природних ресурсів відповідно до типу ринкової структури; набуття навичок аналізу агрегованих показників, визначення чинників і наслідків макроекономічного розвитку господарських систем, а також можливостей держави коригувати цей розвиток відповідно до цілей та пріоритетів економічної політики. Формування належних навичок раціональної економічної поведінки, виходячи з концептуальних основ ринкової економіки, розуміння особливостей функціонування сучасних ринків та утворення цін на послуги праці, капіталу, природних ресурсів відповідно до типу ринкової структури; набуття навичок аналізу агрегованих показників, визначення чинників і наслідків макроекономічного розвитку господарських систем, а також можливостей держави коригувати цей розвиток відповідно до цілей та пріоритетів економічної політики.

Основні завдання дисципліни:

- 1) науково обґрунтувати загальні основи економічного життя суспільства;
- 2) розкрити закономірності розвитку суспільного виробництва;
- 3) з'ясувати механізм дії економічних законів і механізм використання їх людьми у процесі господарської діяльності;
- 4) визначити суттєві риси основних соціально-економічних систем та напрямки їх еволюції;
- 5) з'ясувати роль економічної теорії у розробці шляхів формування соціально орієнтованої економічної системи суспільства.

Місце дисципліни у структурно-логічній схемі підготовки здобувачів вищої освіти: курс «Основи економічної науки» є фундаментальною

дисципліною, що характеризує загальні основи соціально-економічного розвитку суспільства, і є базовою для отримання майбутніх загальних та фахових компетентностей здобувачем.

Вивчення навчальної дисципліни «Основи економічної науки» передбачає формування та розвиток у здобувачів компетентностей і програмних результатів навчання відповідно до освітньої програми «Менеджмент» спеціальності D3 «Менеджмент» галузі знань D «Бізнес, адміністрування та право» (табл. 1).

Таблиця 1

Матриця компетентностей і програмних результатів навчання, що формуються під час вивчення навчальної дисципліни
«Основи економічної науки»

Шифр компетентності	Компетентності	Шифр програмних результатів навчання	Програмні результати навчання
Загальні компетентності (ЗК)			
ЗК4	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	ПРН 3	Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства.
		ПРН 4	Демонструвати навички виявлення проблем та обґрунтування управлінських рішень.
ЗК5	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	ПРН 3	Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства.
ЗК9	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	ПРН 3	Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства.
		ПРН 16	
ЗК10	Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.	ПРН 3	Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства.
		ПРН 17	Виконувати дослідження індивідуально та/або в групі під керівництвом лідера.
ЗК11	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.	ПРН 4	Демонструвати навички виявлення проблем та обґрунтування управлінських рішень.
		ПРН 16	Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)			
СК3	Здатність визначати перспективи розвитку	ПРН 3	Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту,

	організації.		сучасних концепцій лідерства.
СК4	Вміння визначати функціональні області організації та зв'язки між ними	ПРН 3	Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства.
СК5	Здатність управляти організацією та її підрозділами через реалізацію функцій менеджменту.	ПРН 3	Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства.
СК12	Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обґрунтовані рішення.	ПРН 3	Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства.

Методи навчання та засоби діагностики, що відповідають визначеним результатам навчання за навчальною дисципліною «Бізнес-планування», наведено в табл. 2, 3.

Таблиця 2

Результати, методи навчання та методи контролю за навчальною дисципліною «Основи економічної науки»

Результати навчання за навчальною дисципліною		Методи навчання	Методи контролю
1	Знання:		
1.1	Предмет та об'єкт економічної теорії. Структурні елементи економічної теорії. Функції економічної теорії. Етапи становлення і розвитку економічної думки в суспільстві. Сучасні економічні теорії.	Лекція, семінарське заняття, дискусія, вирішення конкретних задач і ситуацій, кейс-метод, самонавчання через Moodle	Усне опитування, експрес-контроль, тестування, виконання індивідуальних і командних завдань, складання тематичних флешкарт, підготовка та представлення презентацій, контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль
1.2	Суть та характеристика людських потреб. Поняття благо. Поняття потреба та її роль у розвитку виробництва країни. Класифікація потреб. Етапи становлення і розвитку людських потреб. Їх взаємозв'язок з виробництвом. Поняття і види благ.		
1.3	Виробництво як визначальний фактор потреб суспільства та їх розвитку. Матеріальне виробництво — основа життя людського суспільства. Нематеріальне виробництво як складова суспільного виробництва. Поняття		

	продуктивні сили суспільства. Суть та характеристика виробничих відносин. Ресурси виробництва.		
1.4	Поняття ринок, його функції. Структура ринку. Об'єктивні умови виникнення ринку та його сутність. Поняття ринку, його характерні риси, основні принципи функціонування та етапи розвитку. Функції ринку. Структура, види та сегментація ринків. Інфраструктура ринку. Її види та елементи. Основні суб'єкти ринкової економіки. Механізм функціонування ринку.		
1.5	Домогосподарство як суб'єкт ринкової економіки. Функції та роль домогосподарств в економічному кругообігу. Корисність і уподобання в економічній теорії. Поняття корисності. Сукупна та гранична корисність. Функція корисності. Процес споживання та динаміка зміни сукупної та граничної корисності. Закон спадної граничної корисності економічного блага. Уподобання споживача. Побудова кривих байдужості.		
1.6	Підприємство як суб'єкт економічної системи. Організаційно-правові форми підприємств. Соціально-економічна характеристика підприємства. Функції підприємства. Організація процесу виробництва. Обмеженість ресурсів та шляхи її подолання. Фірма як суб'єкт ринку та виробнича ринкова система. Фактори виробництва та їх класифікація. Мотивація поведінки підприємства (фірми).		
1.7	Поняття і види витрат. Економічний та бухгалтерський		

	підходи до визначення витрат. Альтернативні витрати. Явні та неявні; внутрішні та зовнішні витрати. «Нормальний прибуток» як елемент витрат. Економічний та бухгалтерський прибуток. Витрати виробництва у короткостроковому періоді. Постійні, змінні, сукупні, середні та граничні витрати. Означення, графічний аналіз особливостей взаємного розташування та закономірностей зміни кожного з видів витрат, точки мінімуму та їх взаємне розташування. Закон зростаючих граничних витрат. Витрати виробництва в довгостроковому періоді. Криві довгострокових витрат та їх види. Поняття ізокости : означення, побудова, властивості. Карта ізокост.		
1.8	Поняття ринкової структури. Види ринкових структур та їх ознаки. Характерні риси ринку досконалої конкуренції. Досконало конкурентна фірма та умови її функціонування. Ринковий попит та крива попиту на продукцію фірми за умов досконалої конкуренції. Сукупний, середній та граничний дохід фірми, їх графічне відображення. Граничний дохід та його співвідношення з лінією попиту на продукцію фірми.		
1.9	Сутність та основні риси монополістичної конкуренції : ознаки та умови функціонування. Умови вступу до галузі. Ринкова поведінка монополістичного конкурента. Максимізація прибутку. Цінова політика фірми. Короткострокова та довгострокова рівновага галузі (графічна інтерпретація).		

1.10	Похідний попит. Взаємозв'язок ринків продукту та факторів виробництва. Попит на продукт та попит на фактори виробництва. Поняття похідного попиту. Споживання факторів виробництва: цілі та обмеження. Вплив різновиду структури ринку продукту на похідний попит. Похідний попит за досконалої конкуренції. Граничний продукт ресурсу і у грошовому виразі та граничні витрати від використання ресурсу. Правило використання ресурсів фірмою. Крива попиту фірми на ресурс.		
1.11	Поняття ринкової рівноваги. Часткова та загальна рівновага. Ефект зворотного зв'язку. Закон Вальраса. Необхідність та вигоди ринкового обміну. Порівняння граничних норм заміщення для пар товарів, що обмінюються. Діаграма Еджворта. Ефективність при обміні. Крива контрактів Парето – ефективний розподіл. Крива можливостей споживачів. Загальна рівновага за Парето.		
1.12	Макроекономіка – розділ економічної теорії. Економічна система як об'єкт макроекономічного аналізу. Макроекономічні суб'єкти та їх взаємодія. Основні макроекономічні проблеми й суперечності. Предмет макроекономіки. Функції макроекономіки. Методологія макроекономіки. Методи і принципи макроекономічних досліджень.		
1.13	Структура сукупного попиту. Цінові та нецінові фактори, що		

	визначають сукупний попит. Крива сукупного попиту. Поняття сукупної пропозиції. Цінові та нецінові фактори, що визначають сукупну пропозицію. Крива сукупної пропозиції. Функція сукупного попиту. Сукупна пропозиція в довгостроковому періоді. Сукупна пропозиція в короткостроковому періоді		
1.14	Види та функції грошей. Грошові агрегати. Пропозиція грошей. Мультиплікативне розширення депозитів. Модель пропозиції грошей. Пропозиція грошей і бюджетне обмеження. Попит на гроші: транзакційний (операційний) і спекулятивний (попит на гроші як на актив). „Пастка ліквідності“. Сукупний попит на гроші. Грошово-кредитне регулювання економіки. Рівновага на грошовому ринку. Цілі та види грошово-кредитної політики.		
1.15	Поняття видатків, фактори, які їх визначають. Вплив видатків на розміри валового внутрішнього продукту країни. Поняття акселератора. Поняття сукупних видатків, особливості їх формування та їх вплив на ВВП. Фактичні та планові витрати. Визначення впливу видатків на ВВП за допомогою мультиплікаторів автономних витрат, державних витрат та податків. Рецесійний та інфляційний розрив.		
2	Уміння/навички:		
2.1	Визначати предмет і метод економічної науки, аналізувати її еволюцію та роль у пізнанні суспільних процесів; оперувати	Інтерактивні заняття, моделювання сценаріїв, семінарські заняття, дискусія,	усне опитування, експрес-контроль, тестування, участь у дискусії, виконання

	основними поняттями й категоріями економіки; володіти базовими методами економічного аналізу.	самонавчання через Moodle	індивідуальних і командних завдань, підготовка та представлення презентацій, контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль
2.2	Зіставляти підходи класичних, неокласичних, кейнсіанських і сучасних шкіл; аналізувати внесок провідних економістів; пояснювати вплив історичних умов на формування теорій.		
2.3	Класифікувати потреби й інтереси, визначати їх роль у формуванні мотивації діяльності; пояснювати взаємозв'язок між обмеженими ресурсами та вибором альтернатив.		
2.4	Характеризувати фактори виробництва, відтворювальний процес, поняття вартості; пояснює механізм обміну, функції грошей і закономірності грошового обігу.		
2.5	Розмежовувати рівні економічного аналізу; застосовувати мікроекономічні моделі для вивчення поведінки споживачів і виробників; володіти методами графічного та математичного аналізу.		
2.6	Визначати структуру споживчого вибору, будувати криві байдужості, оцінювати вплив доходу й цін на попит; аналізувати оптимум споживача.		
2.7	Застосовувати графічні та аналітичні моделі для прогнозування попиту; аналізувати вплив маркетингових чинників; обґрунтовувати поведінку раціонального споживача.		
2.8	Розраховувати коефіцієнти еластичності, визначати чинники, що впливають на попит; аналізувати наслідки зміни цін і доходів; робити		

	висновки для підприємницьких рішень.		
2.9	Оцінювати ефективність використання ресурсів, будувати виробничі функції, визначати оптимальний обсяг випуску; застосовувати методи аналізу витрат і доходів.		
2.10	Аналізувати рівновагу фірми та галузі за умов вільної конкуренції; оцінювати наслідки зміни попиту, пропозиції та цін; застосовувати моделі ринкової рівноваги.		
2.11	Визначати особливості ціноутворення в умовах монополії; аналізувати поведінку монополіста та вплив антимонопольної політики; порівнювати ринкові структури.		
2.12	Інтерпретувати основні макроекономічні показники (ВВП, ВНД, дефлятор, рівень безробіття, інфляцію); здійснювати аналіз макроекономічних тенденцій.		
2.13	Будувати та інтерпретувати моделі AD–AS, визначати причини інфляції, безробіття, циклічних коливань; формулює пропозиції щодо стабілізаційної політики.		
2.14	Аналізувати рівновагу на грошовому ринку, чинники пропозиції й попиту на гроші; пояснювати взаємозв'язок між процентною ставкою, інвестиціями та заощадженнями.		
2.15	Визначати роль держави в регулюванні економіки, розрізняти види фіскальної політики; аналізує взаємозв'язок між державними витратами, ВВП та економічним зростанням.		
3	Комунікація:		
3.1	Діалог під час розгляду економічних шкіл; аргументування власної позиції щодо актуальності підходів Кейнса, Сміта, Маршалла; міні-дискусії на практиці.	лекція, семінарське заняття, дискусія, вирішення конкретних задач і ситуацій, кейс-метод, самонавчання	Усне опитування, експрес-контроль, тестування, участь у дискусії, виконання індивідуальних і

3.2	Обговорення прикладів сучасних суспільних потреб; коментування запитань викладача щодо мотивації економічної поведінки; письмові відповіді у формі есе.	через Moodle	командних завдань, підготовка та представлення презентацій, контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль
3.3	Обговорення кейсів з антимонопольної практики; уточнення теоретичних положень через запитання.		
3.4	Обговорення способів розрахунку ВВП і рівня безробіття; індивідуальні консультації щодо роботи з таблицями.		
3.5	Дискусія про роль банківської системи. Обговорення реальних прикладів фінансової політики.		
4.	Відповідальність і автономія		
4.1	Прийняття рішень у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування від менеджерів	лекція, семінарське заняття, дискусія, вирішення конкретних задач і ситуацій, кейс-метод, самонавчання через Moodle	Усне опитування, експрес-контроль, тестування, участь у дискусії, виконання індивідуальних і командних завдань, складання тематичних флеш-карт, підготовка та представлення презентацій, контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль
4.2	Відповідальність за розвиток професійного знання і практик з управління підприємством.		

**Методи навчання та методи контролю програмних результатів навчання з
навчальної дисципліни «Основи економічної науки»**

Програмний результат навчання		Метод навчання	Методи контролю
ПРН 3	Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства.	Лекція, семінарські заняття, індивідуальні консультації, кейс-метод, мозковий штурм. Самонавчання через Moodle	Усне опитування, експрес-контроль, тестування, участь у дискусії, виконання індивідуальних і командних завдань, складання тематичних флеш-карт, підготовка та представлення презентацій, контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль
ПРН 4	Демонструвати навички виявлення проблем та обґрунтування управлінських рішень.	Лекція, семінарські заняття, індивідуальні консультації, кейс-метод, мозковий штурм. Самонавчання через Moodle	Усне опитування, експрес-контроль, тестування, участь у дискусії, виконання індивідуальних і командних завдань, складання тематичних флеш-карт, підготовка та представлення презентацій, контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль
ПРН 16	Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.	Лекції з елементами стратегічного аналізу; практичні заняття з розроблення бізнес- та операційних планів; ділові ігри; проєктне навчання; аналіз кейсів, самонавчання через Moodle	Усне опитування; участь у дискусії; виконання індивідуальних і командних завдань; підготовка презентацій із пропозиціями щодо вирішення проблем; підсумковий контроль
ПРН 17	Виконувати дослідження індивідуально та/або в групі під керівництвом лідера.	Лекція, семінарські заняття, індивідуальні консультації, кейс-метод, мозковий штурм. Самонавчання через Moodle	Усне опитування, експрес-контроль, тестування, участь у дискусії, виконання індивідуальних і командних завдань, підготовка та представлення презентацій, підсумковий контроль

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Основи економічної науки

Тема 1. Предмет і метод економічної науки

Зародження економіко-теоретичних знань. Становлення і основні етапи розвитку економічної теорії як науки. Сучасні напрями і течії економічної теорії. Розвиток економічної думки в Україні.

Предмет економічної теорії і його тлумачення різними школами. Складові частини сучасної економічної теорії. Позитивна та нормативна економічна теорія. Економічне мислення, його види та роль у розумінні у розумінні економічного життя суспільства.

Економічні закони, принципи і категорії. Система економічних законів. Методологічні аспекти пізнання, механізму дії та використання економічних законів.

Методи пізнання економічних процесів і явищ. Загальні і спеціальні методи наукового пізнання та їх використання. Функції економічної теорії.

Місце економічної теорії в системі економічних наук. Економічна теорія та економічна політика. економічна теорія як основа економічної політики. Основні напрями, пріоритети, методи інструменти економічної політики.

Тема 2. Економічна система суспільства

Економічні потреби суспільства, їх суть та структура. Піраміда Маслоу. Поняття безмежності потреб. Закон зростання потреб та механізм його дії. Проблеми використання закону зростання потреб у процесі виробництва матеріальних благ. Економічні блага.

Економічні інтереси: сутність, суб'єкти, класифікація. Суперечності інтересів економічних суб'єктів та форми їх розв'язання. Інтереси і потреби: діалектика взаємозв'язку. Взаємодія потреб та інтересів як рушійна сила соціально-економічного прогресу.

Економічна система, її сутність та основні структурні елементи. Типи економічних систем. Традиційна економіка. Економічна система вільного капіталізму. Командно-адміністративна система. Система змішаної економіки. перехідні економічні системи, їх зміст та основні риси. Формування інституційних та економічних умов переходу до нової системи господарювання. криза та розпад командно-адміністративної системи і необхідність переходу економіки постсоціалістичних країн до ринкових відносин. Концепції різноманітності форм переходу різних країн до ринкової економіки.

Основні напрями формування сучасних ринкових відносин. Формування державного і ринкового механізмів регулювання економіки.

Власність як економічна категорія. Суб'єкти та об'єкти. Типи, форми і види власності. Основні тенденції розвитку власності на сучасному етапі. Необхідність різноманітних форм власності в ринковій економіці. Трансформація форм власності в Україні. роздержавлення. приватизація. світовий досвід. Сучасний стан відносин власності в Україні. Економічні школи щодо періодизації суспільного розвитку.

Тема 3. Виробництво, його сутність та роль у житті суспільства. Теорія товару та грошей

Виробництво як визначальний фактор потреб суспільства та їх розвитку. Зміст і структура суспільного виробництва. Матеріальне та нематеріальне виробництво, їх сутність та взаємозв'язок.

Ресурси виробництва та їх види. Використання економічних ресурсів. Абсолютна та відносна обмеженість (рідкісність) ресурсів. Основні фактори виробництва та їх взаємозв'язок. Ефективність виробництва, її сутність, економічні та соціальні показники.

Форми організації суспільного виробництва: натуральне та товарне. Еволюція товарного виробництва. Товарне виробництво, умови і причини його виникнення. Проста і розвинена форми товарного виробництва, їх спільні риси та відмінності.

Товар і його властивості. Вартість. Мінова вартість. Споживна вартість та її показники. Теорії вартості: трудова, маржиналістська і неокласична. Розвиток товару і товарного виробництва за сучасних умов.

Теоретичні концепції виникнення та сутність грошей. Функції грошей. Історичний підхід у розгляді функцій грошей. Види грошей: паперові, металеві, кредитні, безготівкові, електроні. Обіг готівкових та безготівкових грошей. Сучасні зміни в грошовому обігу. Закони грошового обігу. Історичний досвід України в створенні національної грошової одиниці.

Тема 4. Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи

Теоретичні засади становлення ринкових відносин. Об'єктивні умови виникнення ринку та його сутність. Переваги та недоліки ринкового механізму. Структура, види та сегментація ринків. Критерії класифікації ринків. Характерні ознаки сучасного ринку.

Об'єктивна зумовленість та сутність ринкової інфраструктури. Основні суб'єкти ринкової економіки. Держава як суб'єкт ринкового господарства. Соціально-економічна характеристика елементів ринку та умови формування їх в Україні.

Суть попиту та фактори, що його визначають. Закон попиту. Пропозиція. Зміст та фактори, що на неї впливають. Закон пропозиції. Крива пропозиції та її властивості. Ринкова рівновага. Утворення рівноважної ціни та рівноважного обсягу виробництва. Фактори, які впливають на зміну ринкової рівноваги.

Взаємодія попиту та пропозиції. Поняття рівноваги, надлишку, дефіциту. Ринкова ціна та ціна рівноваги. Механізм встановлення ринкової рівноваги (павутиноподібна модель). Вплив зміни попиту та пропозиції на рівновагу. Взаємодія змін попиту та пропозиції. Поняття про надлишок споживача та надлишок виробника.

Концепція еластичності взаємозв'язаних показників. Еластичність попиту за чинниками впливу: еластичність попиту за власною ціною блага, еластичність попиту за ціною взаємодоповнюючого блага та за ціною взаємозамінного блага (перехресна еластичність), еластичність попиту за доходом. Еластичність попиту для нормальних товарів та товарів нижчої якості.

Еластичність пропозиції. Фактори впливу на еластичність пропозиції. Еластичність пропозиції за власною ціною блага, еластичність пропозиції за цінами факторів виробництва.

Сутність ціни. Механізм формування і функції ціни. Види цін. Концепція ціноутворення по Маршалу.

Сутність конкуренції. Місце конкуренції в ринковій економіці. Форми конкуренції. Типи конкурентної поведінки. Функції конкуренції. Методи конкурентної боротьби. Позитивні й негативні наслідки конкуренції. Монополія та типи монополізації. Антимонopolьна політика і антимонopolьне законодавство. Світовий досвід створення антимонopolьного законодавства. Проведення антимонopolьної практики. Антимонopolьна політика в Україні.

Змістовий модуль 2. Основи мікроекономіки

Тема 5. Домогосподарство як суб'єкт ринкової економіки. Аналіз поведінки споживача

Домогосподарство як суб'єкт ринкової економіки. Функції та роль домогосподарств в економічному кругообігу.

Корисність і уподобання в економічній теорії. Поняття корисності. Сукупна та гранична корисність. Функція корисності. Процес споживання та динаміка зміни сукупної та граничної корисності. Закон спадної граничної корисності економічного блага. Уподобання споживача.

Побудова кривих байдужості. Властивості кривих байдужості. Окремі випадки кривих байдужості. Поняття взаємозамінних благ, взаємодоповнюючих благ, нейтральних благ, благ з від'ємною корисністю. Види поверхонь байдужості для перерахованих вище благ (пара взаємозамінних благ, пара взаємодоповнюючих благ).

Гранична норма заміщення. Бюджетні обмеження і можливості споживача. Поняття нахилу бюджетної лінії. Вплив зміни доходу споживача на розміщення бюджетної лінії та процес споживання. Зміна цін та її вплив на бюджет споживача.

Рівновага споживача: економічна, алгебраїчна та графічна інтерпретація. Вибір оптимального споживання. Методи знаходження точки рівноваги.

Реакція споживача на зміну доходу. Крива «доход-споживання». Функція попиту від доходу: крива Енгеля. Окремі випадки: побудова цих кривих для взаємозамінних благ та для взаємодоповнюючих благ. Поняття нормальних благ та благ нижчої споживчої цінності. Функції Торнквіста.

Реакція споживача на зміну цін товарів. Крива «ціна - споживання». Крива індивідуального попиту. Окремі випадки побудови.

Ефект заміни та ефект доходу. Вплив ефектів за Слуцьким та Хіксом. Рівняння Слуцького. Взаємодія ефектів заміни та доходу. Напрямок дії ефекту заміни, напрямок дії ефекту доходу. Поняття звичайних благ та благ Гіффена.

Прийняття рішень в ситуаціях з ризиком. Невизначеність та економічний ризик. Умови схильності та несхильності споживача до ризику. Ризик та ефективність економічних рішень.

Тема 6. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель фірми.

Підприємство як суб'єкт економічної системи. Організаційно-правові форми підприємств. Соціально-економічна характеристика підприємства. Функції підприємства. Організація процесу виробництва. Обмеженість ресурсів та шляхи її подолання.

Фірма як суб'єкт ринку та виробнича ринкова система. Фактори виробництва та їх класифікація. Мотивація поведінки підприємства (фірми). Економічні періоди функціонування фірми та множина можливих комбінацій ресурсів. Миттєвий, короткостроковий та довгостроковий періоди функціонування підприємства (фірми).

Поняття та параметри виробничої функції. Виробнича функція як економічна модель технології. Способи побудови виробничої функції (табличний, алгебраїчний, графічний). Загальні властивості виробничих функцій.

Виробнича функція з двома змінними факторами. Взаємозаміна факторів. Ізокванта та її властивості. Карта ізоквант. Гранична норма технічного заміщення. Границі заміщення факторів.

Сукупний, середній та граничний продукт у короткостроковому періоді: означення, графічний аналіз взаємного розміщення кривих. Закон спадної продуктивності факторів виробництва.

Зміна технології, зміна масштабу у довгостроковому періоді. Постійна, спадна та зростаюча віддача від масштабу.

Тема 7. Витрати і доходи фірми. Теорія прибутку.

Поняття і види витрат. Економічний та бухгалтерський підходи до визначення витрат. Альтернативні витрати. Явні та неявні; внутрішні та зовнішні витрати. «Нормальний прибуток» як елемент витрат. Економічний та бухгалтерський прибуток.

Витрати виробництва у короткостроковому періоді. Постійні, змінні, сукупні, середні та граничні витрати. Означення, графічний аналіз особливостей взаємного розташування та закономірностей зміни кожного з видів витрат, точки мінімуму та їх взаємне розташування. Закон зростаючих граничних витрат.

Витрати виробництва в довгостроковому періоді. Криві довгострокових витрат та їх види. Поняття ізокошти : означення, побудова, властивості. Карта ізокошт.

Оптимум виробника: вибір комбінації виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат чи максимізації випуску. Рівновага виробника: графічна, алгебраїчна та економічна інтерпретації.

Трасекторія розширення виробничої діяльності фірми. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства.

Сукупний, середній та граничний дохід фірми, їх графічне відображення. Граничний дохід та його співвідношення з лінією попиту на продукцію фірми. Дохід та прибуток, способи визначення.

Тема 8. Ринок досконалої конкуренції. Монопольний ринок.

Поняття ринкової структури. Види ринкових структур та їх ознаки.

Характерні риси ринку досконалої конкуренції. Досконало конкурентна фірма та умови її функціонування. Ринковий попит та крива попиту на продукцію фірми за умов досконалої конкуренції.

Сукупний, середній та граничний дохід фірми, їх графічне відображення. Граничний дохід та його співвідношення з лінією попиту на продукцію фірми.

Конкурентна стратегія фірми у довгостроковому періоді. Максимізація прибутку (два підходи.) Дослідження умов прибутковості та збитковості фірми: графічний аналіз впливу ринкової ціни на взаємне розміщення кривих сукупних витрат, сукупного доходу та прибутку фірми – досконалого конкурента. Ринкова ціна та умови: прибутковості фірми, беззбитковості, збитковості, повного згортання виробництва (графічно). Пропозиції фірми і галузі.

Конкурентна стратегія фірми у довгостроковому періоді. Умови довгострокової рівноваги. Пропозиція фірми і галузі у довгостроковому періоді. Ефективність ринку досконалої конкуренції.

Поняття та ознаки чистої монополії. Природні, економічні, адміністративні та правові бар'єри монопольного ринку. Різновиди монополій: відкриті, закриті, природні. Монопсонія.

Визначення монополістом ціни та обсягу виробництва. Максимізація прибутку фірми у короткостроковому періоді. Пропозиція фірми – монополіста та особливості її формування. Цінова дискримінація. Рівновага фірми-монополіста у довгостроковому періоді. Показники виміру монопольної влади. Визначення монопольної ціни на продукцію.

Економічні наслідки та соціальна ціна монополії. Харбергеровські трикутники. Порівняльний аналіз досконалої конкуренції та монополії. Державне регулювання монопольної діяльності, антимонопольна політика.

Тема 9. Ринок монополістичної конкуренції. Олігополістична структура ринку.

Сутність та основні риси монополістичної конкуренції : ознаки та умови функціонування. Умови вступу до галузі.

Ринкова поведінка монополістичного конкурента. Максимізація прибутку. Цінова політика фірми. Короткострокова та довгострокова рівновага галузі (графічна інтерпретація).

Сутність та передумови розвитку нецінової конкуренції, її методи. Поглиблення диференціації продукту: позитивні та негативні наслідки. Вплив рекламної діяльності на обсяги виробництва та витрати. Економічна доцільність реклами.

Суспільна ціна монополістичної конкуренції, порівняльний аналіз з ринком досконалої конкуренції та монопольним ринком.

Олігополія, її сутність. Ознаки олігополії. Основні причини існування олігополії. Різноманітність олігополістичних структур. Загальна взаємозалежність і складність аналізу поведінки підприємства на ринку. Дуополія, суть моделі Курно та Бертрана. Оптимізація обсягу виробництва в умовах дуополії.

Моделі олігополістичного ціноутворення: Цінова війна та її наслідки; картель та легальні угоди; таємні і мовчазні змови (лідерство у цінах). Модель ламаної кривої попиту. Ціноутворення за принципом «витрати плюс ...». Основний зміст нецінової конкуренції.

Науково – технічний прогрес за умов олігополії. Економічні наслідки олігополії. Державне регулювання олігополії.

Тема 10. Утворення похідного попиту. Ринок факторів виробництва

Похідний попит. Взаємозв'язок ринків продукту та факторів виробництва. Попит на продукт та попит на фактори виробництва. Поняття похідного попиту. Споживання факторів виробництва: цілі та обмеження. Вплив різновиду структури ринку продукту на похідний попит.

Похідний попит за досконалої конкуренції. Граничний продукт ресурсу і у грошовому виразі та граничні витрати від використання ресурсу. Правило використання ресурсів фірмою. Крива попиту фірми на ресурс. Індивідуальний та галузевий попит на фактори виробництва. Зміна обсягу попиту та попиту загалом. Цінова еластичність попиту на ресурс виробництва.

Монопольний похідний попит. Монопольний ринок продукту та ринок факторів виробництва.

Праця як фактор виробництва, її мобільність. Характеристика досконало конкурентного ринку праці. Попит на працю. Граничний вигаш виробника від найму праці. Обґрунтування рішення про найом. Формування індивідуального, галузевого та ринкового попиту на працю.

Ринкова пропозиція праці на досконало конкурентному ринку. Еластичність пропозиції праці. Обґрунтування вибору робітника щодо праці і відпочинку: інструментарій ординалістської теорії корисності. Вплив на вибір робітника ефекту доходу та ефекту заміщення. Рівновага на ринку праці. Ринок праці з недосконалою конкуренцією. Попит монополії на працю та монопольна рівновага. Монопсонічний ринок, його особливості.

Контроль профспілок над пропозицією робочої сили, рівнем заробітної плати та продуктивністю праці. Двостороння монополія та визначення реального рівня заробітної плати.

Капітал як фактор виробництва та як ресурс тривалого використання; форми капіталу. Рух капіталу та капітальні фонди. Сутність капіталу, його матеріально-речовий зміст та соціально- економічна форма. Капітал як фактор виробництва. Структура капіталу та його обіг. Кругообіг капіталу. Промисловий капітал. Стадії кругообігу і функціональні форми промислового капіталу. Основний капітал. Фізичне та моральне зношення основного капіталу. Амортизація. Норма амортизації. Амортизаційний фонд к одне з джерел відтворення основного капіталу. Обіговий капітал. Час і швидкість обігу. Фактори, що впливають на швидкість обігу. Оборотні засоби та їх структура. Показники ефективності використання основного та оборотного капіталу. Рентабельність.

Поняття вибору у часі. Споживання та інвестиції. Уподобання у часі. Більша привабливість споживання теперішніх благ. Побудова бюджетного обмеження для випадку вибору обсягів споживання між теперішніми та майбутніми періодами. Оптимальний вибір.

Попит та пропозиція капіталу. Поняття дисконтованої величини. Види процентних ставок. Реальна та номінальна процентні ставки. Рівень дохідності, прибуток на капітал. Показники теперішньої та майбутньої вартості у прийнятті інвестиційних рішень.

Рівновага на ринку капіталу. Формування процентної ставки як рівноважної ціни капіталу.

Ринок землі. Особливості землі як фактора виробництва. Особливості формування пропозиції на землю та попиту на землю. Фактори впливу на попит на землю. Рента. Ціна землі як капіталізована рента.

Тема 11. Економічна ефективність та добробут. Держава в макроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага.

Поняття ринкової рівноваги. Часткова та загальна рівновага. Ефект зворотного зв'язку. Закон Вальраса.

Необхідність та вигоди ринкового обміну. Порівняння граничних норм заміщення для пар товарів, що обмінюються. Діаграма Еджворта. Ефективність при обміні. Крива контрактів Парето – ефективний розподіл. Крива можливостей споживачів. Загальна рівновага за Парето.

Ефективність у виробничій сфері. Розподіл виробничих ресурсів, діаграма Еджворта. Крива виробничих контрактів. Парето-оптимальний розподіл ресурсів. Ефективність на конкурентних ринках товарів.

Сукупна (зведена) ефективність конкурентних ринків. Причини обмеженої здатності ринкового регулювання. Оптимум та квазіоптимум ринкової системи. Теорія загальної рівноваги та політика в галузі економіки добробуту. Критерії оцінки добробуту.

Позаринкові (зовнішні) ефекти, їх економічний зміст. Суспільні та приватні витрати (вигоди). Корируючі податки та субсидії. Теорема Коуза-Стіглера.

Поняття громадських благ. Приватні та громадські блага. Попит на громадські блага і ефективний їх обсяг. Забезпечення громадськими благами: можливість ринку і держави.

Необхідність та причини втручання держави в економічні процеси за ринкових умов. Функції держави. Позитивний (описовий) аналіз поведінки уряду. Застосування теорії громадського вибору у поведінці уряду.

Змістовий модуль 3. Основи макроекономіки

Тема 12. Макроекономіка як наука. Макроекономічні показники в системі національних рахунків

Макроекономіка – розділ економічної теорії. Економічна система як об'єкт макроекономічного аналізу. Макроекономічні суб'єкти та їх взаємодія. Основні макроекономічні проблеми й суперечності.

Предмет макроекономіки. Функції макроекономіки. Методологія макроекономіки. Методи і принципи макроекономічних досліджень. Економічне моделювання. екзогенні та ендогенні змінні макроекономічних моделей. Статичні і динамічні моделі. Ex post- аналіз в порівнянні з ex ante

аналізом. Мета та завдання макроекономіки. макроекономічний аналіз як інструмент пізнання. Позитивний і нормативний аналіз.

Становлення і розвиток макроекономіки. Сучасні макроекономічні теорії: пост кейнсіанська макроекономіка, неокласична макроекономіка, монетаризм.

Економічний кругообіг у простій економічній системі. Структура моделі економічного кругообігу. Взаємодія між домогосподарствами і фірмами. Ринок ресурсів та ринок продуктів. включення державного сектору в кругообіг доходів і продуктів. Роль фінансових посередників в економічному кругообігу. Модель кругообігу із включенням зовнішньоекономічного сектору.

Система національних рахунків як нормативна баз економічного рахівництва. Сутність СНР та її відмінність від системи балансу народного господарства. Методологічні принципи побудови системи національних рахунків. Основні категорії СНР: додана вартість, інституційні одиниці, сектори, операції, рахунки. Переваги та обмеження СНР. Проблеми впровадження СНР в Україні. Роль макроекономічних показників.

Основні макроекономічні показники: національний обсяг виробництва, загальний рівень цін, зайнятість. Валовий національний доход та валовий внутрішній продукт. Методи обчислення ВВП: виробничий, кінцевого використання, розподільчий. Визначення кінцевої і проміжної продукції, доданої вартості. Подвійний рахунок та його виключення. Динаміка ВВП в Україні. СНР – система взаємопов'язаних показників. Співвідношення між основними показниками СНР. Чистий національний доход. Чистий внутрішній продукт. Валовий національний наявний доход. Обчислення реальних обсягів: номінальний і реальний ВВП. Темп росту й темп приросту реального ВВП. Індекс цін і дефлятор. Інфлювання та дефлювання ВВП. ВВП та суспільний добробут. Особливості макроекономічних показників. Неринкові операції. Зростання вільного часу. Поліпшення якісних характеристик продукції. ВВП та навколишнє середовище. Тіньова економіка. Методика обчислення обсягів тіньової економіки. Чистий економічний добробут.

Тема 13. Макроаналіз сукупного попиту і сукупної пропозиції. Макроекономічна нестабільність.

Структура сукупного попиту. Цінові та нецінові фактори, що визначають сукупний попит. Крива сукупного попиту. Поняття сукупної пропозиції. Цінові та нецінові фактори, що визначають сукупну пропозицію. Крива сукупної пропозиції.

Функція сукупного попиту. Сукупна пропозиція в довгостроковому періоді. Сукупна пропозиція в короткостроковому періоді: причини жорсткості цін, цінові і нецінові фактори сукупної пропозиції. Кейнсіанський, проміжний та класичний відрізки кривої сукупної пропозиції.

Рівновага сукупного попиту та сукупної пропозиції. Короткострокова рівновага. Відновлення довгострокової рівноваги. Рівноважний рівень цін та рівноважний обсяг виробництва

Макроекономічна нестабільність і нерівномірність економічного розвитку. Економічні (ділові) цикли. Типи циклів. Теорії циклічних коливань. Циклічні коливання та їх види. Класифікація макроекономічних змінних для

типового ділового циклу: проциклічні, антициклічні, ациклічні. Макроекономічний аналіз циклічних коливань.

Циклічність, інфляція й безробіття як форми прояву макроекономічної нестабільності. Державне антициклічне регулювання. Особливості економічного циклу в Україні.

Зайнятість як економічна проблема. Особливості формування, функціонування і регулювання ринку праці. Фактори, які визначають сучасний стан ринку робочої сили. Безробіття: суть, види, значення, наслідки. Класичний і кейнсіанський підходи до пояснення причин безробіття. Природний рівень безробіття. Концепція NAIRU. Закон Оукена. Державне регулювання ринку робочої сили і державна система забезпечення зайнятості. Система соціального захисту населення в умовах ринку. Основні принципи соціального захисту населення.

Особливості формування попиту і пропозиції на ринку праці. Головні тенденції зміни структури зайнятості. Класична і кейнсіанська моделі зайнятості. Економічні та соціальні втрати від безробіття.

Поняття і сутність інфляції. Інфляційна спіраль, інспірована сукупним попитом та інфляційна спіраль, інспірована сукупною пропозицією. Інфляція та реальний доход. Очікувана і непередбачена інфляція. Помірна інфляція. Галопуюча інфляція. Гіперінфляція. Антиінфляційна політика держави. Соціальні наслідки інфляції.

Інфляція як економічне явище. Причини виникнення інфляції. Інфляція і процентні ставки. Ефект Фішера. Взаємозв'язок інфляції і безробіття. Крива Філіпа. Інфляційний податок та сеньйораж. Крива Лафера для інфляційного податку. Концепції антициклічного регулювання економіки. Державна антиінфляційна політика, її вплив на економічну динаміку. Подолання наслідків інфляції.

Тема 14. Грошово-кредитний ринок. Споживання, заощадження та інвестиції

Види та функції грошей. Грошові агрегати. Пропозиція грошей. Мультиплікативне розширення депозитів. Модель пропозиції грошей. Пропозиція грошей і бюджетне обмеження. Попит на гроші: трансакційний (операційний) і спекулятивний (попит на гроші як на актив). „Пастка ліквідності“. Сукупний попит на гроші. Грошово-кредитне регулювання економіки.

Рівновага на грошовому ринку. Цілі та види грошово-кредитної політики. Інструменти грошово-кредитної політики. Передатний механізм грошово-кредитної політики. Кейнсіанська та монетаристська концепції грошової політики.

Споживання і особистий доход. Кейнсіанська функція споживання, її графічне зображення. Співвідношення між споживанням і заощадженням в складі доходів.

Функція споживання. Кейнсіанська і класична трактовка теорії споживання і заощаджень. Поняття середньої і граничної схильності до споживання і заощадження.

Інвестиційна функція. Індуційовані і автономні інвестиції. Вплив інвестицій в короткостроковому періоді на сукупний попит. Вплив інвестицій на економічне зростання в довгостроковому періоді. Мультиплікатор. Модель мультиплікатора. Взаємозв'язок моделей мультиплікатора і AD – AS.

Тема 15. Держава в системі макроекономічного регулювання. Сукупні витрати і ВВП. Економічна динаміка.

Поняття видатків, фактори, які їх визначають. Вплив видатків на розміри валового внутрішнього продукту країни. Поняття акселератора.

Поняття сукупних видатків, особливості їх формування та їх вплив на ВВП. Фактичні та планові витрати. Визначення впливу видатків на ВВП за допомогою мультиплікаторів автономних витрат, державних витрат та податків. Рецесійний та інфляційний розрив.

Поняття, вимірники і фактори економічного зростання. Типи економічного зростання і його джерела. Темпи економічного росту. Загальна логіка та схема макроекономічної моделі зростання. Державне регулювання економічного зростання.

Економічне зростання і крива виробничих можливостей. Моделі, макроекономічного зростання Харода-Домара. Неокласична моделі, економічного зростання Р.Солоу. зростання за „золотим правилом“. Сучасна теорія економічного зростання.

Необхідність державного регулювання економіки. Держава як суб'єкт регулювання економіки, межі втручання держави в економічний процес.

Форми державного регулювання економіки. Співвідношення державного регулювання економіки з ринковим регулюванням. Механізми державного впливу на економіку, інструменти державного регулювання економіки.

Суть монетарної політики. Дискреційна і недискреційна монетарна політика. Стратегії монетарної політики. Правила проведення монетарної політики. Проблема ефективності монетарної політики. Наслідки монетарної політики за моделлю IS-LM. Координація монетарної та фіскальної політики у моделі IS-LM.

Центральний (національний) банк як суб'єкт монетарної політики. Операції центрального (національного) банку і грошова база. Інструменти центрального банку: політика облікової ставки, політика банківських резервів, операції на відкритому ринку. Механізм створення грошей банками. Вплив монетарної політики на економіку: політика «дорогих» та «дешевих» грошей. Передавальний (трансмісійний) механізм монетарної політики. Грошовий та депозитний мультиплікатори.

Зміст фіскальної політики: цілі та інструменти. Податкові надходження як основне джерело доходів держави.. Прямі й непрямі податки та їх роль у наповненні бюджету. Принципи ефективного оподаткування.

Державні видатки і їх структура. Поточні та капітальні витрати держави. Дискреційна фіскальна політика. Стимулююча й стримуюча фіскальна політика. Модель впливу державних витрат та податків на сукупний обсяг виробництва. Мультиплікатор державних витрат і податковий мультиплікатор. Мультиплікатор збалансованого бюджету. Недискреційна (автоматична) фіскальна політика. Прогресивна шкала оподаткування. Соціальні трансфери.

Стабілізаційний вплив на економіку автоматичної фіскальної політики в умовах падіння та зростання виробництва.

Державний борг та його структура. Економічні наслідки державного боргу. Ефект витіснення державою приватних інвестицій і тягар боргу для майбутніх поколінь. Методи управління державним боргом. Рефінансування. Реструктуризація. Списання боргу. Державний борг України та можливості його погашення. Фіскальна політика в Україні: основні напрями й протиріччя.

4. ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	У тому числі			усього	у тому числі		
		л	п	с.р.		л	п	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ								
Тема 1. Предмет і метод економічної теорії	21	5	5	11	21	1	1	19
Тема 2. Економічна система суспільства	21	5	5	11	21	1	1	19
Тема 3. Виробництво, його сутність та роль у житті суспільства. Теорія товару та грошей	21	5	5	11	21	1	1	19
Тема 4. Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи	21	5	5	11	21	1	1	19
Разом за змістовим модулем 1	84	20	20	44	84	4	4	76
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ОСНОВИ МІКРОЕКОНОМІКИ								
Тема 5. Домогосподарство як суб'єкт ринкової економіки. Аналіз поведінки споживача	21	4	4	13	21	1	1	19
Тема 6. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель фірми	21	4	5	12	22	2	1	19
Тема 7. Витрати і доходи фірми. Теорія прибутку.	21	4	5	12	21	1	1	19
Тема 8. Ринок досконалої конкуренції. Монопольний ринок	21	4	4	13	21	1	1	19
Тема 9. Ринок монополістичної конкуренції. Олігополістична структура ринку	21	4	5	12	20	1	-	19
Тема 10. Утворення похідного попиту. Ринки факторів виробництва.	21	4	4	12	22	2	1	19

Тема 11. Економічна ефективність та добробут. Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага	21	4	5	13	22	2	1	19
Разом за змістовим модулем 2	147	28	32	87	149	10	6	133
1	2	3	4	5	6	7	8	9
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ОСНОВИ МАКРОЕКОНОМІКИ								
Тема 12. Макроекономіка як наука. Макроекономічні показники в системі національних рахунків <i>Macroeconomics as a science. Macroeconomic indicators in the system of national accounts</i>	21	5	5	11	20	1	-	19
Тема 13. Макроаналіз сукупного попиту і сукупної пропозиції. Макроекономічна нестабільність	21	5	5	11	21	1	1	19
Тема 14. Грошово-кредитний ринок. Споживання, заощадження та інвестиції	21	5	5	11	20	1	-	19
Тема 15. Держава в системі макроекономічного регулювання. Сукупні витрати і ВВП. Економічна динаміка	21	5	5	11	21	1	1	19
Разом за змістовим модулем 3	84	20	20	44	82	4	2	76
Усього годин	315	68	72	175	315	18	12	285

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Назва теми	Кількість годин	
	денна форма	заочна форма
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ		
1. Предмет і метод економічної теорії	5	1
2. Економічна система суспільства	5	1
3. Виробництво, його сутність та роль у житті суспільства. Теорія товару та грошей	5	1
4. Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи	5	1
Всього	20	4
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ОСНОВИ МІКРОЕКОНОМІКИ		
5. Домогосподарство як суб'єкт ринкової економіки. Аналіз поведінки споживача	4	1
6. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель фірми	4	1
7. Витрати і доходи фірми. Теорія прибутку.	4	1
8. Ринок досконалої конкуренції. Монопольний ринок	4	1
9. Ринок монополістичної конкуренції. Олігополістична структура ринку	4	-
10. Утворення похідного попиту. Ринки факторів виробництва.	4	1
11. Економічна ефективність та добробут. Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага	4	1
Всього	28	6
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ОСНОВИ МАКРОЕКОНОМІКИ		
12. Макроекономіка як наука. Макроекономічні показники в системі національних рахунків	5	-
13. Макроаналіз сукупного попиту і сукупної пропозиції. Макроекономічна нестабільність	5	1
14. Грошово-кредитний ринок. Споживання, заощадження та інвестиції	5	-
15. Держава в системі макроекономічного регулювання. Сукупні витрати і ВВП. Економічна динаміка	5	1
Всього	20	2
Разом	68	12

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

Назва теми	Кількість годин	
	денна форма	заочна форма
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ		
Тема 1. Предмет і метод економічної теорії	11	19
Тема 2. Економічна система суспільства	11	19
Тема 3. Виробництво, його сутність та роль у житті суспільства. Теорія товару та грошей	11	19
Тема 4. Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи	11	19
Всього	44	76
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. МІКРОЕКОНОМІКА		
Тема 5. Домогосподарство як суб'єкт ринкової економіки. Аналіз поведінки споживача	13	19
Тема 6. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель фірми	12	19
Тема 7. Витрати і доходи фірми. Теорія прибутку.	12	19
Тема 8. Ринок досконалої конкуренції. Монопольний ринок	13	19
Тема 9. Ринок монополістичної конкуренції. Олігополістична структура ринку	12	19
Тема 10. Утворення похідного попиту. Ринки факторів виробництва.	12	19
Тема 11. Економічна ефективність та добробут. Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага	13	19
Всього	87	133
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. МАКРОЕКОНОМІКА		
Тема 12. Макроекономіка як наука. Макроекономічні показники в системі національних рахунків	11	19
Тема 13. Макроаналіз сукупного попиту і сукупної пропозиції. Макроекономічна нестабільність	11	19
Тема 14. Грошово-кредитний ринок. Споживання, заощадження та інвестиції	11	19
Тема 15. Держава в системі макроекономічного регулювання. Сукупні витрати і ВВП. Економічна динаміка	11	19
Всього	44	76
Разом	175	285

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Для вивчення курсу «Основи економічної науки» використовуються традиційні методи навчання. Вивчення дисципліни здійснюється шляхом проведення тематичних, проблемних лекцій; практичних і семінарських занять із проведенням презентацій, дискусій, круглих столів; інтерактивних занять; індивідуальних занять із підготовкою рефератів, есе; консультацій з викладачами; самонавчання на основі конспектів, посібників та іншої рекомендованої літератури, навчальних мультимедійних матеріалів, через електронне модульне середовище навчального процесу Moodle.

Завдяки оптимально обраним формам і методам навчання й викладання забезпечується досягнення заявлених у освітній програмі цілей та програмних результатів навчання.

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

В процесі навчання здійснюється поточно-модульний контроль, студенти виконують самостійну роботу, потім складають іспит з дисципліни.

Контроль знань і умінь студентів з дисципліни здійснюють згідно з кредитно-модульною системою організації навчального процесу.

Поточно-модульний контроль здійснюється під час обговорення теоретичного матеріалу на семінарах, виконання практичних завдань, самостійної роботи (написання бізнес-плану), контролю за засвоєнням певного модуля (модульний контроль).

Підсумковий – включає диференційований залік або екзамен.

Якщо навчальна дисципліна складається з **3-4** змістових модулів, то кожен модуль може оцінюватись в умовних балах пропорційно обсягу часу, відведеному на засвоєння матеріалу цього модуля.

9. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

В основу рейтингового оцінювання знань студента закладена спеціальна 100-бальна шкала оцінювання (максимально можлива сума балів, яку може набрати студент за всіма видами контролю знань з дисципліни з урахуванням поточної успішності, самостійної роботи, науково-дослідної роботи, підсумкового контролю тощо).

Встановлюється, що при вивченні дисципліни до моменту підсумкового контролю (іспиту) студент може набрати максимально 70 балів. На підсумковому контролі (іспит) студент може набрати максимально 30 балів, що в сумі і дає 100 балів.

Кількість балів, які можна набрати у ході вивчення курсу дисципліни розподіляються наступним чином: при формі контролю «екзамен»

Поточний (модульний) контроль															Заохочувальні бали	Підсумковий контроль	Сума
Модуль 1				Модуль 2							Модуль 3						
ЗМ 1	ЗМ 2	ЗМ 3	ЗМ 4	ЗМ5	ЗМ6	ЗМ7	ЗМ8	ЗМ9	ЗМ10	ЗМ11	ЗМ12	ЗМ13	ЗМ14	ЗМ15			
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	10	30	100

Об'єктами поточного контролю знань студентів є активність і систематичність роботи на семінарських заняттях, виконання завдань для самостійної роботи студентів, розв'язання модульних завдань.

При контролі на семінарських заняттях оцінці підлягають: рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах; активність при обговоренні заявлених на занятті питань; результати бліцопитування та письмового або тестового контролю знань.

Під час контролю виконання завдань для самостійної роботи оцінюванню підлягають: правильність і повнота врахування усіх складових завдання; обґрунтованість відповіді.

Заохочувальні бали – представлення результатів науково-дослідних робіт: участь у студентських олімпіадах, конкурсах наукових робіт, грантах, науково-дослідних проєктах – 1–10 балів; публікація наукових статей, тез

доповіді на конференції– 1–10 балів. Виконання студентами завдання повинно носити виключно самостійний характер. Тому, за використання заборонених джерел (шпаргалок, засобів зв'язку та ін.) чи підказок студент одержує нульову оцінку. Списування під час контрольних заходів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

Підсумковий контроль. Форма проведення підсумкового контролю з дисципліни «Бізнес-планування» передбачає усну відповідь на теоретичні питання. Повна та вичерпна відповідь на кожне з питань оцінюється за шкалою від 0 до 10 балів. Загалом під час іспиту студент може отримати 30 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

10. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Методичні рекомендації до проведення семінарських та практичних занять і самостійної роботи з дисципліни «Основи економічної науки» для студентів, що навчаються за спеціальністю 073 «[Менеджмент](#)». Модуль 1. І.М.Новак. – Умань, 2022.

2. Методичні рекомендації до проведення семінарських та практичних занять і самостійної роботи з дисципліни «Основи економічної науки» для студентів, що навчаються за спеціальністю 073 «[Менеджмент](#)». Модуль 2. І.М.Новак. – Умань, 2022.

3. Методичні рекомендації до проведення семінарських та практичних занять і самостійної роботи з дисципліни «Основи економічної науки» для студентів, що навчаються за спеціальністю 073 «[Менеджмент](#)». Модуль 3. І.М.Новак. – Умань, 2022.

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка. Підручник. Книга 1. За ред. С. Панчишина і П. Островерха. Львів, Априорі, 2017. С.9-32.
2. Ачкасов А. Є. Мікроекономіка. Тренінг-курс: навч. посібник; Харк. нац. кад. міськ. госп-ва. - Х. :ХНАМГ, 2012. 248 с.
3. Білик В.О. Економічна теорія: Навч. посібник За ред. В.О. Білика, П.Т. Саблука; 4-те видання, перероб. і доп. К.: ННЦ ІАЕ, 2004. 560 с.
4. Базилевич В.Д. Економічна теорія. Політекономія: Підручник. За ред. В.Д. Базилевича. К.: Знання-Прес, 2001. 581 с.
5. Гальчинський А.С., Єщенко П.С, Палкін Ю.І. Основи економічної теорії: Підручник. К.: Вища школа, 1995. 471 с.
6. Горобчук Т.Г. Мікроекономіка. Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 272 с.
7. Гронтковська Т. Е., Косік А. Ф. Макроекономіка: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2010. 672 с.
8. Економічна теорія : підручник / В.Д. Лагутін, Ю.М. Уманців, Т.А. Щербакова та ін. ; за заг. ред. В.Д. Лагутіна. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 608 с.
9. Економічна теорія : навч. посібник за заг. ред. проф. В. І. Сідорова, проф. Є. М. Воробйова. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2019. 464 с.
10. Економічна теорія: Політекономія: Підручник. За ред. В.Д. Базилевича. 6-те вид., перероб. і доп. К.:Знання-Прес, 2007. 719 с.
11. Климко Г.Н., Нестеренко Л.О., Канищенко Л.О. Основи економічної теорії: політ економічний аспект: Підручник 2-ге видання., перероб. і доп. К.: Вища шк. Знання, 1997. 743 с.: іл.
12. Корнійчук Л.Я. Історія економічних вчень: Навч. посібник За ред. Л.Я. Корнійчука, Н.О. Титаренко та ін. К.: „Фенікс”. 1998. 415 с.
13. Козакова О.М. Макроекономіка : підручник / О.М. Козакова, Е.М. Забарна. Херсон : Олді-плюс, 2019. 428 с.
14. Костюк В.С., Андрющенко А.М., Борецько І.П. Економічна теорія: Навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2009. 282 с.
15. Кравчук Ю.Б. Мікроекономіка: навч. посіб. Харків, 2016. 133 с.
16. Кравченко О.А. Мікроекономіка: теоретичні основи: навчальний посібник. Міністерство освіти, науки, молоді та спорту України, Одеський національний політехнічний університет. Одеса: В.В. Букаєв, 2013. 134 с.
17. Кухар О. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посібник. К. : Центр учб. літ., 2015. - 326 с.
18. Лагутін В.Д. Економічна теорія : підручник. за заг. ред. В.Д. Лагутіна. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 608 с.
19. Мартин Ольга Максимівна Мікроекономіка: теорія, тести, задачі. Частина І: навчальний посібник. Львів : ЛДУ БЖД, 2021. 271 с.
20. Мацелюх Н. П. Основи економічної науки : навч. посібник 2-ге вид., перероб. та доп. - К. : Центр учб. літ., 2019. - 324 с.

21. Мацелюх Н. П. Економічні теорії в системі наукових економічних знань : навч. посібник . Н. П. Мацелюх, І. А. Максименко. - 2-ге вид., перероб. та доп. - К. : Центр учб. літ., 2016. - 226 с.
22. Мікроекономіка: підручник уклад. В. М. Лич, П. М. Куліков, Б. Е. Головаш, В. В. Гончаров. Київ, 2018. 96 с.
23. Мікроекономіка. Навчальний посібник За ред. Козюка В.В. та ін. Тернопіль, 2011. 496 с.
24. Мікроекономіка: Навч. посібник / Н. М. Каменева, М. В. Косич, О. Ю. Александрова та ін. – Харків: УкрДУЗТ, 2022. – 305 с.
25. Оверченко В. І., Мажак З. М., Софій М. І. Мікроекономіка: Навчальний посібник./ за наук. ред. О. Л. Ануфрієвої. ІваноФранківськ, «ЛілеяНВ». 2015. 348 с.
26. Основи економічної теорії: навч. посіб. за ред. Ю. Г. Козака, С. С. Шаповал. К.: ЦУЛ, 2012. 264 с.
27. Основи економічної теорії: Підручник. За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. С. Шевченко. Х.: Право, 2008. 448 с. ISBN 978-966-458-017-2.
28. Основи економічної науки : навч. посібник для самост. підгот. до курсов. екзамену та комплекс. держ. екзамену з економ. теорії. Н. П. Мацелюх [та ін.] ; Нац. ун-т держ. податкової служби України. К. : Центр учб. літ., 2015. - 324 с.
29. Посилкіна О. В., Баєва О. І. Макроекономіка. Навчальний посібник для здобувачів вищої освіти, які навчаються за економічними спеціальностями. Х.: НФаУ, 2018. 227 с.
30. Самуельсон П. Економіка: Підручник. Львів. «Світ», 1993, 653 с.
31. Самуельсон П., Нордгауз В. Мікроекономіка/Пер. з англ.. К.: Основи, 1998. 676 с.
32. Сакс Д., Ларрен Б. Макроэкономика. Глобальный подход. М.: Дело, 1996. 847 с.
33. Приходько В.П., Шинкар В.А. Макроекономіка: Навчальний посібник. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2014. 248 с.
34. Самуелсон П., Нордгауз В. Макроекономіка. К.: Основи, 1995. 574 с.
35. Ястремський С.В., Грищенко О.Г. Основи мікроекономіки: Підручник. К.: Знання, 1998, 673 с.

Допоміжна

1. Башнянин Г.І., Лазур П.Ю., Медведєв В.С. Політична економія: Підручник. К: Вид. Ельга „Ніка-Центр”. 2002. 527с.
2. Башнянин Г.І., Шевчук Є.С. Політична економія. Навч. посібник. 3-тє видання, перероб. і виправл. Львів: „Новий Світ-2000”, 2004., 480 с.
3. Економічна теорія. Під ред. Предборського В.А. К.: Кондор, 2003. 492 с.
4. Економічна теорія. Національна економіка: підручник за ред. В. М. Тарасевича. К. : Знання, 2012. 270 с.
5. Економічна теорія. Практикум: навч. посіб. А. В. Базилюк, Ж. В. Дерій, В. В. Концева, І. О. Хоменко. К. : ЦУЛ, 2012. 312 с.

6. Панчишин С.О. Макроекономіка: Навчальний посібник. К.: Либідь, 2001. 280 с.
7. Рибалкін В.О. Політекономія. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів К.: Академвидав, 2004. 672 с.
8. Старостенко Г. Г. Політична економія: Навч. Посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 344 с.
9. Стельмах В.С. та ін. Грошово-кредитна політика в Україні. К.: Знання, 2003. 421 с.

12. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Сервер Верховної Ради України URL: <http://www.rada.gov.ua/>
2. Міністерство фінансів України URL: <http://www.minfin.gov.ua/>
3. Державна фіскальна служба України URL: <http://www.sta.gov.ua/>
4. Державна митна служба України URL: <http://www.customs.gov.ua/>
5. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку URL: <http://www.ssmc.gov.ua/>
6. Рахункова палата України URL: <http://www.ac-rada.gov.ua/>
7. Нормативні акти України URL: www.nau.kiev.ua/
8. Публікації по менеджменту, економіке, маркетингу. URL: <http://tourlib.net/management.htm>.
9. Бібліотека з менеджменту – BBM. URL: <http://management.com.ua/>
10. Електронні каталоги бібліотек України. URL: <http://e-catalog.name/>
11. Електронна бібліотека Lib.com.ua. URL: <http://www.lib.com.ua/>
12. Національна бібліотека імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
13. Українська бібліотека «Джерело». URL: <http://ukrlib.com/>
14. arXiv.org - загальнодоступні наукові публікації. URL: <http://arxiv.org/>
15. Google Scholar – пошукова система, яка індексує повний текст наукових публікацій всіх форматів і дисциплін. URL: <https://scholar.google.com.ua/schhp?hl=uk>

12. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

16. Сервер Верховної Ради України URL: <http://www.rada.gov.ua/>
17. Міністерство фінансів України URL: <http://www.minfin.gov.ua/>
18. Державна фіскальна служба України URL: <http://www.sta.gov.ua/>
19. Державна митна служба України URL: <http://www.customs.gov.ua/>
20. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку URL: <http://www.ssmc.gov.ua/>
21. Рахункова палата України URL: <http://www.ac-rada.gov.ua/>
22. Нормативні акти України URL: www.nau.kiev.ua/
23. Публікації по менеджменту, економіке, маркетингу. URL: <http://tourlib.net/management.htm>.
24. Бібліотека з менеджменту – BBM. URL: <http://management.com.ua/>
25. Електронні каталоги бібліотек України. URL: <http://e-catalog.name/>
26. Електронна бібліотека Lib.com.ua. URL: <http://www.lib.com.ua/>
27. Національна бібліотека імені В. І. Вернадського. URL:

<http://www.nbu.gov.ua/>

28. Українська бібліотека – «Джерело». URL: <http://ukrlib.com/>

29. arXiv.org - загальнодоступні наукові публікації. URL: <http://arxiv.org/>

30. Google Scholar – пошукова система, яка індексує повний текст наукових публікацій всіх форматів і дисциплін. URL: <https://scholar.google.com.ua/schhp?hl=uk>

13. ЗМІНИ У РОБОЧІЙ ПРОГРАМІ НА 2025 РІК

Відповідно до навчального плану внесено зміни до структури навчальної дисципліни. Оновлено список рекомендованої літератури до вивчення освітньої компоненти.